

Актуальні питання розвитку Збройних Сил України

УДК 355.02

Р.В. Бойко¹, О.М. Семененко², Ю.Б. Добровольський³, І.М. Сівоха¹

¹Національний університет оборони України, Київ

²Центральний науково-дослідний інститут ЗС України, Київ

³Житомирський військовий інститут НАУ ім. С.П. Корольова, Київ

ЩОДО ОСНОВНИХ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто підходи до вирішення важливих питань сучасного розвитку ЗС України, розкриваються основні воєнно-економічні проблеми забезпечення обороноздатності держави.

Ключові слова: обороноздатність держави, воєнно-економічні проблеми, безпека.

Вступ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Забезпечення обороноздатності залишається однією з найважливіших функцій сучасної держави. Здатність держави самостійно захищатися від зовнішньої загрози є головним елементом традиційних уявлень про суверенітет. Нездатність держави забезпечити недоторканність своїх кордонів і гарантувати безпеку населенню ставить під сумнів її право на існування. У статті 17 Конституції України зазначено: “Захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладається на Збройні Сили України”. Однак, аналіз ситуації, що склалася у Збройних Силах України, показує, що вони майже не готові до виконання завдань за призначенням. Озброєння та військова техніка (ОВТ) морально і фізично застаріли, на низькому рівні бойова підготовка.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з цього напрямку та відповідних документів оборонного планування [1 – 4] показує, що до основних причин критичного стану ЗС України на рівні держави можна віднести: хронічне недофінансування оборонної сфери; дисбаланс оборонного бюджету у бік “утримання і проїдання”; неспроможність Міністерства оборони України стати значним замовником продукції військового призначення у національного оборонно-промислового комплексу (ОПК). Внаслідок неповноцінного фінансування національний ОПК, що має забезпечувати потреби Збройних Сил в озброєнні та військовій техніці, сам перебуває на межі виживання; недостатньо ефективна державна політика в обо-

ронній сфері, що проявилась у відсутності персональної відповідальності за результати виконання державних цільових програм з розвитку Збройних сил, озброєнь і військової техніки, оборонно-промислового комплексу тощо.

Мета статті полягає у визначенні основних воєнно-економічних проблем забезпечення обороноздатності держави на основі аналізу проблематики сучасного розвитку ЗС України.

Виклад основних положень матеріалу статті

Для забезпечення обороноздатності України власними силами необхідно знайти дієвий механізм його практичної реалізації. При цьому треба чітко пов'язувати це питання з економічними можливостями держави. Причини, які впливають на обороноздатність можливо умовно розподілити на два рівні: рівень держави та рівень Збройних Сил (рис. 1).

Можна виділити наступні основні воєнно-економічні причини на рівні Збройних Сил, які здійснюють визначальний вплив на обороноздатність нашої держави сьогодні та запропонувати де які шляхи їх розв'язання.

1. Надлишкова структура й чисельність ЗС, які ніколи не відповідали ні реальним, ні потенційним військовим загрозам, як і економічним можливостям держави.

Визначальним для ЗСУ сьогодні є питання їх складу та чисельності. Намагання зберегти наявну чисельність з огляду на заплановані показники оборонних видатків на період до 2023 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2010 № 568) – це шлях до постійного “бюджету проїдання” та подальшого зниження рівня обороноздатності держави. Тож єдиним реальним кроком в умовах, що склалися, є вихід на меншу чисельність при збереженні та нарощуванні якісного рівня за рахунок но-

вих сучасних і перспективних підходів до ведення збройної боротьби. В іншому випадку побудовані за старими принципами Збройні Сили України очікує нескінченна боротьба за оборонний бюджет, якого все одно не вистачатиме.

Плани переходу ЗС на професійну основу зривано, через значний відтік офіцерського складу, не доукомплектування первинних офіцерських посад,

значного некомплекту та погіршення якості сержантського складу. Відсутність умов для проходження служби за контрактом (повноцінної бойової підготовки, гідного грошового забезпечення, побутових умов) призвела до зниження мотивації до укладання та подовження контрактів, сповільнення темпів переходу ЗС на повністю контрактну систему комплектування.

Рис. 1. Основні причини, що впливають на рівень обороноздатності держави

2. Незадовільний стан озброєння та військової техніки.

Сьогодні ЗС України підійшли до критичної межі, коли 88 % бойових літаків і дві третини вертольотів не можуть піднятися в повітря, близько половини зенітно-ракетних комплексів і систем потребують ремонту й модернізації, більшість артилерійського озброєння, бронетанкової та автомобільної техніки – ремонту, понад 75 % бойових кораблів і суден не здатні виконувати завдання на морі. Стан ОВТ – критичний. Не вдалося вийти на передбачені Державною програмою показники модернізації та оновлення ОВТ; протягом 2006-2009рр. на озброєння прийнято лише 73 нові та модернізовані зразки ОВТ. Надлишкові боєприпаси перетворилися на джерело техногенної загрози. Утилізована лише чверть надлишкових, не придатних до подальшого використання ракет, боєприпасів та їх складових, рідких компонентів ракетного

палива, що підвищує ризик техногенних катастроф.

Покращення стану ОВТ можливе лише за рахунок закупівлі нових зразків озброєння та техніки. Однак, цілісного оборонно-промислового комплексу в Україні не існує. Головною проблемою оборонної промисловості України є недосконале державне управління та відсутність ефективної державної військово-технічної політики. Створення (відновлення) замкнутих виробничих циклів може вважатися економічно виправданим лише в окремих “стабільних” та орієнтованих на певну завершену продукцію сегментах, що користується попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках. Сьогодні головним рушієм розвитку вітчизняної оборонно-промислової бази має бути ефективна транснаціональна виробнича кооперація та військово-технічне співробітництво.

3. Низька бойова готовність військ, обумовлена як зношеністю ОВТ, так і відсутністю належного фінансування цієї статті оборонного бюджету.

Знижено рівень підготовки військ (сил). У 2010р. показники бойової підготовки військ (сил) знизилися у 3 – 5 разів, порівняно з показниками 2006 р. У 2009 – 2010 рр. призупинене впровадження служби в резерві та системи підготовки резервістів, фактично зупинена їх підготовка на зборах військовозобов'язаних.

Вивільнення ЗС від невластивих функцій відбувається повільними темпами. Впровадження аутсорсингу у ЗС супроводжується корупцією під час укладання контрактів і гальмується наявністю фактів низької якості наданих послуг, надмірного та нецільового витрачання бюджетних коштів.

4. Розбалансована структура оборонного бюджету, лівова частка якого спрямовується на утримання особового складу, що шкодить розвитку ЗС. Такий бюджет не відповідає його цільовому призначенню. Протягом 2005 – 2007 рр. частка цієї складової (утримання особового складу) оборонного бюджету в середньому становила 75%, у 2008 – 77,1%, у 2009 – 84%, у 2010 – 87,9% (у Державній програмі розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки (ДПР ЗС) – 60,5%), частка статті розвитку ОВТ та інфраструктури у 2008 – 15%, у 2009, 2010 – 7% (у ДПР ЗС – 20,8%). У бюджеті 2009 р. на закупівлю та модернізацію ОВТ було передбачено 434 млн. грн., а профінансовано – нуль.

Параметри визначеної на сьогодні перспективної моделі ЗС містяться у Стратегічному оборонному бюлетені України на період до 2015р. та в Державній програмі розвитку ЗС України на 2006–2011рр. Заходи Державної програми були деталізовані в головних і цільових програмах, щорічних планах утримання та розвитку ЗС України. Сукупність зазначених документів склали основу системи оборонного планування. Плани реформування були аргументовані детальними фінансовими розрахунками та відповідними прогнозами видатків Державного бюджету, що ґрунтувалися на підвищенні темпів економічного розвитку України, балансі потреб ЗС з ресурсними можливостями держави, концентрації та ефективному використанні фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів. Починаючи з першого року виконання, Державна програма не була забезпечена достатніми фінансовими ресурсами, жодного разу не коригувалася, що призвело до

розбалансування процесу її виконання і втрати актуальності її окремих заходів.

Отже, зниження здатності Збройних Сил забезпечувати надійний захист від існуючих і потенційних загроз зумовлене неспроможністю державної влади формувати і здійснювати ефективну оборонну політику за умов ресурсних обмежень, и ситуація у ЗС є кризовою: провал програми переходу на контрактний спосіб комплектування, незадовільний рівень бойової підготовки, критичний стан ОВТ. Ситуацію погіршує і незадовільне фінансове забезпечення ЗС, а стан оборонної промисловості та системи ВТС є передкризовим. Забезпечення обороноздатності держави необхідно розглядати, насамперед, як похідну від рівня розвитку економічної, інформаційної, власне військової і науково-технологічної бази держави, системи політичних стосунків у суспільстві і ступеня її демократичного розвитку, системи міжнародних відносин. Проте, на жаль, доводиться констатувати, що протягом останніх двох десятиліть стан національної безпеки і оборони наближається до критичного, міжнародні воєнно-політичні гарантії безпеки України та ефективні механізми захисту національних інтересів відсутні. Це є комплексним наслідком деструктивних процесів у політичній, економічній, воєнній та соціально-політичній сферах.

Висновок

Таким чином, послідовне вирішення перелічених воєнно-економічних проблем запропонованими шляхами, дозволить наблизити до потрібного рівня забезпечення обороноздатності нашої держави.

Список літератури

1. Біла книга 2009. Збройні Сили України. – К.: МОУ, 2010. – С. 92.
2. Біла книга 2008. Оборонна політика України. – К.: МОУ, 2009. – С. 100.
3. Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року. (Біла книга України). – К.: МОУ, 2004. – 96 с.
4. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006 – 2011 роки. – К., 2006. – 65 с.

Надійшла до редколегії 28.02.2012

Рецензент: канд. техн. наук, проф. Ю.І. Миргород, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРО ОСНОВНЫЕ ВОЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБОРОНОСПОСОБНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Р.В. Бойко, О.М. Семеновко, Ю.Б. Добровольский, И.М. Сивоха

В статье рассмотрены подходы к решению важных вопросов современного развития ВС Украины, раскрываются основные военно-экономические проблемы обеспечения обороноспособности государства.

Ключевые слова: обороноспособность государства, военно-экономические проблемы, безопасность.

ABOUT BASIC STRATEGIC PROBLEMS OF PROVIDING OF OBORONOSPOSOBNOSTI OF THE STATE

R.V. Boyko, O.M. Semenenko, Yu.B. Dobrovol'skiy, I.M. Sivokha

In the article, going is considered near the decision of important questions of modern development of SS of Ukraine, the basic strategic problems of providing of defensive capacity of the state open up.

Keywords: defensive capacity of the state, strategic problems, safety.